

"Wojna oczami dziecka."

Wypracowania i rysunki powstałe w 1946 roku na zlecenie ówczesnego Ministerstwa Oświaty to szczególne świadectwa czasów II wojny światowej, rozgrywającej się na ziemiach Polski. Materiały te dają obraz niewyobrażalnie zbrodniczej wojny i pięciu długich lat okupacji niemieckiej, lat pełnych strachu, upokorzeń, aresztowań i wszechobecnej śmierci, przedstawianych z perspektywy najmłodszych świadków wojennej tragedii – dzieci. Były one zarówno jej ofiarami, ale często także bohaterami ryzykującymi życie dla Ojczyzny.

Zapis dziecięcych doświadczeń wojennych na kartach szkolnych wypracowań, to cenne źródło informacji o codzienności młodych Polaków w latach 1939-1945. Opisane w wypracowaniach wojenne historie, to po części ich dziecięce tragiczne doświadczenia, po części zaś opowieści zasłyszane od innych osób, świadków tych wydarzeń. Zachowane teksty tych wypracowań dotyczą czterech tematów: „Moje wspomnienia zbrodni niemieckich”, „O czym mówią zbiorowe mogiły”, „Chwila najbardziej pamiętna z lat okupacji” oraz „Moje wspomnienia z tajnego nauczania”. Stanowią one głos pokolenia, którego dzieciństwo przypadło na okres wojenny, krzyk pokolenia, które za pośrednictwem tych tekstów przełamało barierę milczenia opowieścią o własnych przeżyciach z okresu wojny i równie tragicznej okupacji.

Tematem rysunków, podobnie jak w przypadku wypracowań, jest przede wszystkim codzienność okupacyjna: aresztowania, łapanki, egzekucje, roboty przymusowe, palenie domów, kontyngenty, walki z okupantem, obozy zagłady, ale także motyw Powstania Warszawskiego jako symbol oporu Polaków wobec bestialstwa nazistów, malowane niewprawną rączką dziecka. Stanowią one jakby graficzne opowieści o grozie czasu wojny, w którym, tym najmłodszym, przyszło dorastać. Niezależnie od okoliczności ich sporządzenia, na uwagę zasługują daleko posunięty realizm oraz ekspresja rysunków, również tych, których autorzy nie zawsze posługiwali się kolorowymi kredkami.

Uzupełniające się wzajemnie rysunki i wypracowania odślawiają nie tylko okupacyjny koszmar, ale również głębię przeżyć i doświadczeń młodych ludzi.

Przypominanie i rozpowszechnianie tego wyjątkowego świadectwa czasów przemocy i pogardy jest naszym moralnym obowiązkiem.

Przygotowanie materiałów: Łukasz Guldon.